
NAVILI REIAL FELIPE - 1732

Autor:

Data de publicació: 20-10-2023

NAVILI REIAL FELIPE

Nom comú:

Reial Felipe

Advocació de:

-

Porte:

108/110 canons

Botat en:

Guarnizo, 1732

Batejat amb aquest nom en honor del Rei Felip V, es considera el primer navili espanyol de tres ponts. Va ser construït a Guarnizo el 1732, a partir de plànols atribuïts a Ciprián Austrán, tot i que el sistema i les proporcions eren d' Antonio de Gaztañeta. Pel que sembla, desplaçava 1.965 tones i la seva artilleria totalitzava 114 canons, amb el següent repartiment teòric: 30 de a 36 lliures, 32 de a 24, 30 de a 12 i 22 de a 8, tot i que en realitat mai va muntar canons superiors a 24 lliures.

Només entrar en servei es va dirigir a Barcelona, des d'on, en conserva dels navilis Santa Teresa i Galícia, va seguir Nàpols escortant un comboi amb tropes espanyoles d'artilleria i infanteria que van passar a Itàlia per sostenir el nostre futur Rei Carles III al tron de Dues Sicílies durant els començaments del seu regnat (1733-1734).

Destinat al Departament de Cadis, es va convertir en insígnia del cap d' esquadra Sr. Juan José Navarro. Declarada la guerra entre Espanya i Gran Bretanya el 23 d'octubre de 1739, el govern espanyol va disposar la reunió de les esquadres del Ferrol i Cadis, per tal que passessin al Mediterrani i així donar suport a les pretensions de recuperar els antics dominis a Itàlia i formar un tron per a l'Infant D. Felipe.

Com que Ferrol es trobava bloquejat per l'esquadra britànica de Norris, Navarro va sortir de Cadis el 6 de maig de 1741 i va tornar el 12 de juny següent, un cop verificada la unió de les esquadres. En aquesta comissió no va participar

el Reial que es trobava en període d' allistament. Navarro va embarcar en aquest navili el 5 de novembre de 1741 i deu dies després va sortir a la mar des de Cadis amb una esquadra heterogènia formada per sis navilis i nou mercants de la Carrera de les Índies armats en guerra, per dirigir-se a Barcelona i protegir el trànsit d'un comboi amb tropes de reforç a l'exèrcit espanyol a Itàlia.

Burlat el bloqueig anglès, va travessar l'Estret amb molt retard davant la persistència dels vents de Llevant. Quan es trobava amenaçada l'esquadra espanyola per l'anglesa de l'almirall Haddock a l'altura de Cartagena, el dia 20 de desembre va sortir oportunament d'aquest port la francesa de 13 navilis que, al comandament del general Mr. De Court de la Bruyère, tenia ordre de protegir la de Navarro, tot i que, paradoxalment, França no estava en guerra amb Anglaterra.

Unides ambdues forces, l'esquadra combinada va continuar la seva travessia cap a Barcelona seguida a distància per Haddock. La nit del dia 22 de desembre, quan havien remuntat l'illa d'Eivissa, va saltar un temporal del nord que els va obligar a arribar cap a la costa peninsular buscant el resguard del cap de Sant Antoni.

A les 8, de dues capçades que va donar el navili «Real Felipe» —diu Navarro en la seva part de campanya— portant la gavia gairebé arriada i amb rialles, vi avall el masteler major. Pujava a l'alcàsser i al masteler (del trinquet) li havia succeït el mateix que a l'altre que abans s'havia rendit: secs de tant de temps d'estar a la Carraca, no era de servei.

L'endemà va desarborar la fragata Fama pel mateix motiu i tota l'esquadra va haver d'arribar per protegir els vaixells avariats, ja que s'aproximava l'anglesa de Haddock. Sense altres incidents, van arribar a Barcelona el 4 de gener de 1742.

Embarcades les tropes, el dia 14 següent va sortir Navarro amb un comboi de 52 vaixells, dirigint-se a Toscana. Però el dia 19 un temporal desat, molt propi de l'època de l'any i del golf de Lleó, va dispersar el comboi, va produir vies d'aigua al Reial Felip difícilment controlables i, finalment, el va obligar a arribar a les illes Hyeres.

El capità de navili Nicolás Geraldino —segons el comunicat de Navarro— menyspreava les propietats del navili amb dir-me no valia res els dies anteriors, i tots em deien que calia deixar-lo a Toló, ja que no podria aguantar un combat ni un temporal...

Reunit el consell d'oficials en què es van expressar seriosos dubtes sobre les condicions del Reial Felip, va prevaler l'opinió de Navarro i l'esquadra va abandonar les Hyeres el dia 27 de gener. Va canviar el port de desembarcament de la tropa pel de Gènova i, un cop emplenada la seva missió, va emprendre el retorn el dia 13 de febrer.

Dispersada l'esquadra de nou el dia 4 per un altre temporal a l'altura de les costes de Provença, va haver de dirigir-se al fondeig de Hyeres amb diversos navilis desarborats i amb pèrdua de gent. Davant el mal caire de la situació, Navarro no va tenir més solució que seguir el consell del general De Court i dirigir-se a la rada de Toló, al port de la qual van donar fons ambdues esquadres el dia 24 de febrer de 1742.

Aquesta campanya, pel que fa al Reial Felip, havia posat en evidència que el navili no comptava amb la confiança del seu comandant i oficials, que el seu allistament a Cadis havia deixat molt a desitjar, que amb vents bonancibles era el vaixell més veler de l'esquadra i, finalment, que amb temporal patia la seva obra viva tal trencament que feia aigua per les seves costures en quantitat superior al normal. Tot això prova que el sistema de construcció de Gaztañeta produïa navilis de bon disseny, però fabricats amb tècniques rudimentàries que reduïen la seva vida activa i la seva capacitat d'aguant als mals temps.

L'esquadra combinada va romandre prop de dos anys al port de Toló, bloquejada per la de l'almirall Thomas Mathews,

que havia succeït Haddock en el comandament de la flota britànica al Mediterrani. Aquest temps va ser emprat per Navarro a ensinistrar les dotacions i procurar allistar els navilis, tot i els escassos recursos que arribaven des d'Espanya.

Decidida la sortida a la mar per trencar el bloqueig i atacar l' esquadra anglesa, la hispano-francesa va abandonar el seu fondejador el dia 19 de febrer de 1744, alhora que ho feia l' enemic des de la seva estació de Hyeres. A l'albada del dia 22 es trobaven ambdues esquadres navegant cap al sud amb vent del NE en dues llargues línies de fila; l'anglesa de 32 navilis a barlovent i l'aliada de 17 francesos i 12 espanyols a sotavent, lleugerament avançada sobre els seus oponents.

A migdia, els nou navilis que componien el centre britànic amb el Namur, insígnia, al cap, van arribar simultàniament sobre els cinc espanyols més avançats de la rereguarda aliada (composta únicament per espanyols), per tal de separar-los de l'avantguarda francesa.

Estant l'enemic a tir de fusell de nostre —diu Vargas Ponce— va trencar el foc l'almirall Mathews, carregant sobre el «Real Felipe» amb el seu navili el «Namur», el «Marlborough» el «Norfolk», tots de tres ponts, i dos de setanta canons..., i amb aquest motiu es va empenyerar un combat desigual, però molt sostingut per una i altra part...

El vivíssim foc que feien els cinc navilis van produir des del principi grans avaries al Reial Felip, quedant enterament desmantellat durant l'acció, sense cap vela, ni vergues majors, ferit mortalment el seu comandant Geraldino, ferit també Navarro i amb moltes baixes en la dotació. No obstant això, recolzat per l'Hèrcules, va causar tant o més dany a l'enemic; el Marlborough, que era el matalot de popa de Mathews, va quedar desarborat dels pals major i mesana, va perdre la vida el seu comandant George Cornwall amb 53 oficials i va tenir 90 ferits; el Namur, insígnia de Mathews, va quedar sense el masteler de juanet major i rendit el bauprés, mort el seu comandant John Russel i 12 homes, també amb molts ferits.

Vista la resistència del Reial Felip i dels navilis espanyols que el recolzaven, va ordenar Mathews als seus separar-se de la línia de foc a les quatre i mitja de la tarda, per tal de donar un respir a les dotacions i reparar provisionalment els descalabres soferts. Aquesta circumstància va ser aprofitada pels anglesos perquè una fragata prengué a remolc el navili Marlborough i el conduís a Mahón completament desfet.

Conclòs el primer atac —diu Vargas Ponce basat en el comunicat de campanya de Navarro— va tornar a les cinc de la tarda l'almirall Mathews reparats els danys de la seva maniobra, i altres dos navilis de setanta, combo anant al brulot «Anne Galley» amb intenció d'incendiar el «Real Felipe» que es trobava sense cap vela, ni vergues majors i enterament desmantellat.

El navili Brillante va arribar a temps de batre el brulot amb cinquanta canons, i de situar-se per la popa del Real, defensant-lo del grup d'enemics que no atrevint-se a presentar-li el costat, ni podent-se ell governar, tranquil·litat d'atacar-lo o abordar-lo per aquesta part indefensa. En circumstàncies tan apurades com les de tenir molt immediat al brulot tot ardent, va etzibar la seva fal·lera a l'aigua el Reial Felip d'ordre del ja ferit per segona vegada i retirat general, dant-la amb oficials i gent d'extraordinari valor. Els quals amb el major denuedo van abordar i travessar el brulot, menyspreant el seu foc i el dels tres navilis que el conservaven.

En aquesta disposició ja va poder el Reial Felip disparar-li alguns canons per les portes de popa, i va aconseguir a l'últim tir útil que li quedava ficar a pique el brulot, perdent en ell la seva oficialitat i tripulació, alhora que incensa ja tots els seus focs distava com a mig tir de pistola del navili, on va ficar alguns artificis, que va tenir la fortuna d'apagar. Va continuar el combat per espai d'una hora entre els navilis espanyols Alcón, San Fernando, Brillante, Santa Isabel i Soberbio que recolzaven el Real d'una banda, i de l'altra, els set navilis anglesos del centre de Mathews, empenyats a acabar amb la insígnia de Navarro.

Vista la inutilitat dels seus esforços a causa del viu foc espanyol i en observar que l' esquadra d' avantguarda francesa de De Court s' aproximava en bon ordre, l' almirall anglès va fer el senyal de retirada a les sis i mitja i, aprofitant el crepuscle, va abandonar el lloc del combat. A causa de l'estat lamentable del Reial Felip, el navili Santa Isabel el va prendre a remolc i en conserva de l'esquadra francesa —que va socórrer l'insígnia de Navarro amb 80 homes de mestrança i marineria— i dels restants navilis espanyols, van ensorrar cap a Roses, punt de reunió prefixat, navegant sempre a la vista de l'enemic, que en ocasions es va acostar, però sense arribar a incomodar els aliats.

A les 11 de la nit del dia 24 va morir el capità de navili D. Nicolás Geraldino, comandant del Reial Felip, a conseqüència de les ferides rebudes al front durant el combat. El seu comportament va ser alabat per Navarro en el comunicat de campanya, ja que encara ferit de mort no va permetre ser retirat de l'alcàsser.

El dia 25 de febrer, quan es trobava l' esquadra espanyola a unes 35 milles de Barcelona, el fort vent del NE va obligar Navarro a dirigir-se a Cartagena, on van fondejar el 9 de març de 1744, no sense abans haver apressat una fragata mercant anglesa durant la travessia. El Reial Felip va sortir de Toló amb 110 canons muntats —tenia portes per a 114—i una dotació de 1.250 homes. Va resultar acorralat de balenes el seu costat i arboradura, inutilitzat la seva vela, tallades les seves eixides i caps de tasca i desmantellat enterament. En el combat van morir el seu comandant, com queda dit, 2 oficials i 45 homes de la dotació; van ser ferits, el general Juan José Navarro, 5 oficials i 233 individus dels quals 79 ho van ser greument, la majoria, amb pèrdues d'extremitats, van morir posteriorment. Tot i que l'Estat de l'Armada Reial d'Espanya l'any 1746 ho considera aviat a fer una campanya, el cert és que, segons Vargas Ponce, el Reial Felip no va ser possible habilitar-lo, ni va quedar en estat de tornar a la mar. Pel que sembla, a parer de Vigodet, va ser desballestat a Cartagena el 1750.

Font: "Navío Real Felipe" de José Ignacio González-Aller Hierro. Publicat el 1986 al nº 14 de la Revista d'Història Naval. Reproduït amb permís de la Revista. Transcripció digital de Tot a Babor